
WSTĘP

Książka ta powstała, by pomóc uczniom w redagowaniu prac pisemnych. Zawiera opracowania wszystkich form wypowiedzi obowiązujących w szkole podstawowej i gimnazjum, począwszy od dłuższych prac literackich, a skończywszy na pismach użytkowych.

W „przewodniku” tym znajdują się nie tylko informacje teoretyczne, ale przede wszystkim wiele cennych, praktycznych wskazówek – „jak pisać”. Dodatkowo pozycja została wzbogacona o konkretne przykłady form wypowiedzi.

Kolejną jej zaletą jest to, że w działach „przydatne sformułowania” autorka podaje cały repertuar środków leksykalnych, które każdy uczeń może wykorzystać w swojej pracy.

Niewątpliwie warto dodać, iż załączone w niniejszej książce testy sprawdzają umiejętność czytania ze zrozumieniem – podstawowy wymóg na sprawdzianie klas szóstych i egzaminie gimnazjalnym.

Jesteśmy przekonani, że jest to książka, która powinna znaleźć się w bibliotece każdego ucznia.

Wydawca i autorki

DZIENNIK I PAMIĘTNIK

1. DZIENNIK – forma wypowiedzi pisana w 1. osobie liczby pojedynczej, przedstawiająca aktualne wydarzenia i przeżycia bohatera – narratora.

PAMIĘTNIK – forma wypowiedzi pisemnej, w której autor opisuje swoje przeżycia i doświadczenia.

2. RÓŻNICE

Dziennik	Pamiętnik
brak dystansu czasowego, zapisy dokonywane są „na bieżąco”, aktualne wydarzenia;	dystans czasowy narratora do opisywanych wydarzeń (np. dziś narrator opisuje przeżycia sprzed 2 lat);
uczucia, przeżycia są jeszcze „gorące”, co odzwierciedla się w języku;	dystans wobec wydarzeń; towarzyszące emocje i uczucia bohatera już „ostygły”, stonowane uczucia;
język „nasączony” emocjami, mogą pojawić się wykrzykniki;	język nie tak silnie nacechowany emocjami;
kompozycja utworu dość luźna, może być nawet chaotyczna.	kompozycja utworu przemyślana.

3. PRZYKŁADOWE TEMATY:

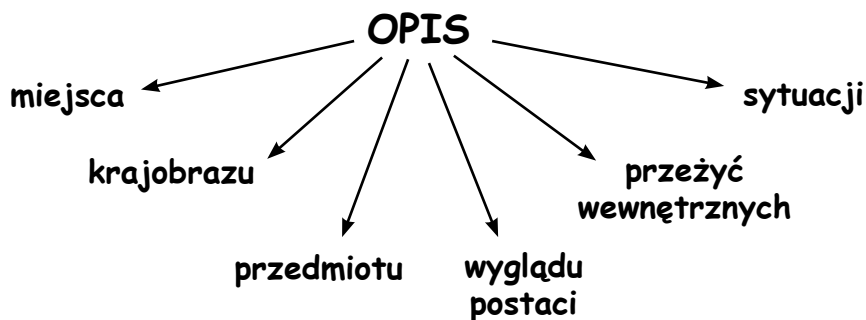
- ☛ Kartka z dziennika – temat przewodni: Mój najgorszy dzień w szkole

Dziennik: „Mój najgorszy dzień w szkole”

piątek, 22.01.2010 r.

Czy ten dzień w szkole nigdy się nie skończy?! Nie wiem, jak przeżyłam natłok tak negatywnych wydarzeń. Tragedia!

Fatalna okazała się już pierwsza lekcja. Wiedziałam, że coś

2. ABY DOBRZE SPORZĄDZIĆ OPIS, NALEŻY:

- ⇒ zebrać jak najbogatsze słownictwo (w opisie będą dominowały rzeczowniki i przymiotniki, a także przyimki i wyrażenia przyimkowe);
- ⇒ uporządkować materiał i ułożyć w logiczną całość (np. opis obrazu zacząć od elementów znajdujących się na pierwszym planie, potem kolejno na drugim i w tle);
- ⇒ dokładnie przeanalizować wygląd opisywanego przedmiotu i postaci;
- ⇒ w opisie przedmiotu ustalić wielkość, kształt, materiał (tworzywo), kolor i fakturę;
- ⇒ w opisie przeżyć wewnętrznych zapamiętać, że uczucia, emocje odzwierciedlają się w zachowaniu, gestach, mimice postaci. Należy uwzględnić przyczyny tych przeżyć, używając związków frazeologicznych (np. skakał z radości, włosy stanęły mu dęba, zgrzytał zębami, ciarki chodziły mu po plecach);
- ⇒ krajobraz – rozmieszczenie elementów, wyróżnić kolejne plany – wybrać najistotniejszy element;
- ⇒ przedstawić przestrzeń, tło sytuacji, czynności i zjawiska dziejące się na tym tle w bardzo krótkim czasie lub jednocześnie; określić nastrój towarzyszący opisywanej sytuacji.

3. BUDOWA OPISU:

Opis przeżyć wewnętrznych – panika w centrum handlowym na wieś o alarmie przeciwpożarowym

- ◆ nietuzinkowe rozwiązania;
- ◆ duże wątpliwości budzi...;
- ◆ ciekawy pomysł kompozycyjny...;
- ◆ film sprawił, że inaczej spojrzałem na problem...;
- ◆ zyskał aprobatę krytyków...;
- ◆ otrzymał dobre recenzje...

ROZPRAWKA

1. ROZPRAWKA – forma wypowiedzi, w której autor rozstrzyga pewien problem. Jej zasadniczą część stanowi wyjaśnienie i uzasadnienie swojego stanowiska (przedstawienie argumentów).

2. ABY ROZPRAWKA BYŁA DOBRZE NAPISANA, NALEŻY:

- ➔ sporządzić plan, by zachować spójny i logiczny układ całej wypowiedzi;
- ➔ trafnie dobrać argumenty;
- ➔ sformułować tezę lub hipotezę;

PAMIĘTAJ!

TEMAT ROZPRAWKI CZĘSTO NIE JEST TEZĄ.

- ➔ używać precyzyjnych sformułowań, bez ozdobników literackich;
- ➔ nie używać bezpośrednich zwrotów do czytelnika, powściągnąć swoje emocje;

Rozprawka to suchy, rzeczowy wywód ukazujący nasz sposób myślenia, argumentowania.

- ➔ pamiętaj, że jeden argument to zawsze jeden akapit;
- ➔ warto przyłączać cytaty z lektur bądź wypowiedzi autorytetów z danej dziedziny;
- ➔ argumenty można czerpać z literatury, sztuki (malarstwo, muzyka, film), historii, polityki, a także z życia codziennego (szkoła, doświadczenia życiowe).

3. BUDOWA ROZPRAWKI:

Temat: „Czy w dzisiejszych czasach można być patriotą?”

1. Wstęp - ogólne zarysowanie problemu

W dzisiejszych czasach dużo mówi się o patriotyzmie, umiłowaniu ojczyzny. Nawet wicepremier, Roman Giertych, próbował wprowadzić do szkół nowy przedmiot – wychowanie patriotyczne. Czy jednak miłości ojczyzny można się nauczyć? Czy łatwo ją ukazać? Polska wprawdzie nie jest zagrożona konfliktami zbrojnymi i nie musimy walczyć w jej obronie podczas wojny, jak na przykład bohaterowie „Kamieni na szaniec” Aleksandra Kamińskiego. Można jednak wykazywać się swoją postawą patriotyczną na innych płaszczyznach życia.

2. a) Teza - twierdzenie, opinia, która będzie w rozwinięciu uzasadniona; myśl, którą należy dowieść

Dlatego też uważam, że we współczesnym świecie – mimo wszystko – można być patriotą.

b) Hipoteza - założenie oparte na prawdopodobieństwie, przypuszczenie wysunięte w celu objaśnienia jakiegoś zjawiska, wymagające sprawdzenia

3. Rozwinięcie - argumenty - dowody, wyjaśnienia, które potwierdzą tezę (a) lub rozwiążą problem (b) albo kontrargumenty - argumenty skierowane przeciwko argumentom strony przeciwnej

Nie należy przede wszystkim uciekać z kraju. Tak jak powiedział Piotr Skarga w swoich kazaniach: „Gdy okręt, jakim jest Rzeczpospolita, tonie, trzeba trwać na posterunku do końca i iść razem z nim na dno”. Trudno zaprzeczyć, że obecnie wielu młodych ludzi wyjeżdża za granicę w poszukiwaniu pracy i lepszego zarobku. Warunki ekonomiczne w Polsce nie sprzyjają im, ciężko rozpocząć samodzielne życie bez odpowiednich środków finansowych i braku perspektyw na nie. Nie trzeba jednak zaraz emigrować i osiadać na stałe poza granicami Polski. Warto starać się polepszyć swoje warunki na miej-

- ⇒ Trudno zaprzeczyć, iż...;
- ⇒ Moja teza brzmi...;
- ⇒ Nie sposób nie zgodzić się z poglądem...;
- ⇒ Ponadto...;
- ⇒ Zatem...;
- ⇒ Warto zwrócić uwagę...;
- ⇒ Nie można zapomnieć o...;
- ⇒ Przede wszystkim...;
- ⇒ Poza tym...;
- ⇒ Należy dodać...;
- ⇒ Z całą pewnością...;
- ⇒ Będę starał się bronić tezy, iż...;
- ⇒ W pełni zgadzam się z tezą zawartą w temacie...;
- ⇒ Powszechnie sądzi się, że..., jednak zajmuję w tej sprawie odmienne stanowisko;
- ⇒ Należałoby na początku zastanowić się nad znaczeniem słowa...;
- ⇒ Na pytanie zawarte w temacie muszę odpowiedzieć przecząco...;
- ⇒ Zamierzam polemizować z tezą...;
- ⇒ Głównie...;
- ⇒ Dlatego też...;
- ⇒ Natomiast...;
- ⇒ Chciałabym na początku przedstawić...

Podkreślające stanowisko piszącego:

- ⊕ Uważam, że...;
- ⊕ Myślę, że...;
- ⊕ Sądzę, że...;
- ⊕ Według mnie...;
- ⊕ Moim zdaniem...;
- ⊕ Jestem zdania, że...;
- ⊕ Śmiało można wyciągnąć wnioski, że...;
- ⊕ Niewątpliwie...;
- ⊕ Bez wątpienia...;
- ⊕ To pozwala wyciągnąć wnioski...;
- ⊕ Wbrew temu, co sądzą inni, uważam, że...;
- ⊕ Jestem przekonany, iż...;
- ⊕ Możliwe, że...;
- ⊕ Nie mam wątpliwości, że...;

słońca na morzach tropikalnych, widniały na jego policzkach. Plamy te biegły po obu stronach twarzy, a ręce miał porwane głębokimi szramami od wyciągania linką ciężkich ryb. Ale żadna z tych szram nie była świeża. Były one tak stare jak erozje na bezludnej pustyni.

Wszystko w nim było stare prócz oczu, które miały tę samą barwę co morze i były wesołe i niezłomne.

– Santiago – powiedział do niego chłopiec, kiedy się wspinał na stromy brzeg od miejsca, gdzie stała łódź wciągnięta na piasek. – Mógłbym znów z tobą popłynąć. Zarobiliśmy trochę pieniędzy.

Stary nauczył chłopca łowić ryby i chłopiec go kochał.

– Nie – odrzekł stary. – Jesteś na szczęśliwej łodzi. Zostań z nimi [...].

E. Hemingway, *Stary człowiek i morze*

1. Bohater utworu jest:

- a) Marynarzem.
- b) Rybakiem.
- c) Kapitanem statku.
- d) Żeglarzem.

2. Sformułowanie „po czterdziestu jałowych dniach” oznacza:

- a) Po czterdziestu dniach klęski.
- b) Po czterdziestu dniach życia o chlebie i wodzie.
- c) Po czterdziestu dniach nieudanej pogody.
- d) Po czterdziestu dniach bezowocnych łowów.

3. W opisie wyglądu starca dominują:

- a) Imiesłowy przymiotnikowe.
- b) Zaimki.
- c) Przymiotniki.
- d) Porównania.

4. W powyższym fragmencie dialog został wprowadzony:

- a) W mowie zależnej.
- b) W mowie niezależnej.
- c) W mowie pozornie zależnej.
- d) W mowie pozornie niezależnej.